

Brikolørens hus

Ola Sendstad

Denne gangen handler det ikke om et nytt hus som skal bygges. Det er ikke snakk om noen form for istandsetting. Det handler om et tilsynelatende vanlig hus som skal plukkes fra hverandre, og hvordan denne prosessen avdekker en historie om gradvis tilblivelse, og en spesiell beboer.

Det halvannenetasjes huset har hvitmalt tømmermannskledning på ytterveggene og eternittplater på taket. Vinduene, ytterdøra og skorsteinen er symmetrisk plassert på to tredeler av husets lengde. På den siste tredelen bryter vinduene mønsteret, både ved sin plassering, størrelse og detaljering. Den ene gavlveggen har et vindu i første etasje. Den andre har kun en utelampe. Fra midt på den ene langsiden kommer vi inn i en entré. Til venstre ligger en stue i hele husets bredde og til høyre et lite baderom. Bak entreen og badet ligger kjøkkenet, og bortenfor bad og kjøkken ligger enda en stue og et eget rom med trapp opp til etasjen over. Oppe er det først et slags lagerrom, med varmtvannsbereider, og dør til en korridor som tar deg videre til to soverom. Etasjen har delvis skråtak, og litt forskjellige innebygde skap. Den gjennomtrengende lukta av råte er kanskje det eneste som setter et helhetlig preg på den ellers svært varierte sammensettingen av rom, overflater, detaljer og valg av praktiske løsninger. Det meste av inventaret er fjernet innen vi besøker huset. Tilbake finnes spor, som det solfalmede tapetet rundt der det en gang har hengt bilder på veggen.

Selv om huset må ha stått tomt i flere år, vitner det mer om lang tids bruk, tilpasninger og ombygginger, enn om høy alder. Når vi plukker bygningen fra hverandre, avdekker vi en lagvis historie om hvordan huset i seg selv har blitt til gjennom kontinuerlig addisjon av løsninger. Nesten alle veggene har tykke lag av maling, og de nyeste panelbordene er lagt utenpå eldre. Under panelet finnes spor om at romfordelingen må ha variert over tid. Også isolasjonen er sammensatt, og består av mineralull, kun tømmervegg, sagflis, opprevne klær stappet i hull, avispapir i de fleste årganger fra 1950 til 1980. Deler av ytterkonstruksjonen er reisverk, andre deler er laft. Selv det som tydeligst fremstår som den opprinnelige laftekassen, har merker etter å ha blitt gjenbrukt fra noe annet. Hele huset er et flettverk, formet av hvordan skiftende behov er blitt møtt med flekkvise ombygginger, utfra tilgjengelige ressurser.

I *Den ville tanke* anvender den franske antropologen Claude Lévi-Strauss ordet *bricolage* - et ord som kan være interessant for vår forståelse av huset. Ordet omtaler en form for hjemmesnekring, men denne oversettelsen er ikke tilstrekkelig:

I sin gamle betydning ble verbet *bricoler* brukt i forbindelse med ballspill, biljard, jakt og ridning, men alltid for å beskrive en uventet bevegelse: ballen som spretter tilbake, hunden som kommer på vidvanke, hesten som skjener ut fra den rette banen for å unngå et hinder. I våre dager er le *bricoleur* (brikoløren) en person som går til verks med sine egne hender og tyr til usedvanlige hjelpemidler i forhold til hva en fagmann ville bruke.¹

Brikoløren presenteres som en motsetning til den vitenskapsfokuserede ingeniøren. Brikoløren opererer ikke analytisk etter en helhetlig plan, men løser problemstillinger fortløpende med "det man har for hånden" eller ut fra et slags lager av elementer, samlet etter prinsippet "det kan alltid komme til nytte". Slike elementer er derfor halvt spesialiserte, skriver Lévi-Strauss, spesialiserte nok til at brikoløren ikke er avhengig av alt det utstyr og all kunnskap tilhørende alle fag, men ikke mer spesialiserte enn at hvert enkelt element potensielt kan anvendes til et mangfold av formål, av en viss type.

Lévi-Strauss beskriver ikke det fysiske resultatet av brikolørens tilnærming. Han bruker brikolasjen som en analogi på et tegn, en middevei mellom konkrete bilder og abstrakte konsepter. Tegnet, antydningen, peker alltid på noe konkret, i motsetning til begrepet, men det er også abstrakt siden det kan peke på noe annet enn seg selv. På samme måte er brikolørens forhold til omgivelsene alltid med utgangspunkt i konkrete eksisterende elementer, men hvert element er for ham også abstrakt siden de på ulike tidspunkt, og etter ulike behov, kan innta ulike roller.² Siden brikoløren deler ut disse rollene gjennom gjenbruk og tilpasning, burde resultatet over tid kunne gjenkjennes som gjenbrukt, og til gjenbruk, tilpasset, og åpen for tilpasning. Oppdagelsene vi gjør under nedplukkingen av huset vårt, peker i retning av at det er selveste brikolørens bolig vi har tatt oss inn i. Huset er både et resultat av brikolørens tilnærming, og i seg selv et halvspesialisert lager for potensielle nye løsninger.

I en del av huset, som virker påbygd, har brikoløren valgt å fylle en reisverksramme med gjenbrukte laftestokker. Et slik utvalg tømmerstokker antydnet så klart også andre typer bruk, men ikke hva som helst. Med et behov og disse stakkene for hånden er det en tilforlatelig løsning. Med knappe resusser var kanskje denne løsningen akkurat det som ga muligheten for et påbygg. Andre deler av huset, som eternittplatene, har nok i større grad blitt innkjøpt til formålet. Likevel handler det hele tiden om formgivning ut fra hva som er tilgjengelig i en begrenset sfære. Det er ikke snakk om nye prosjekter, men om gradvis tilpasning til nye behov.

1 Claude Lévi-Strauss, *Den ville tanke*. Fagernes: Spartacus Forlag 2002, side 38

2 Louridas Panagiotis, "Design as Bricolage: Anthropology Meets Design Thinking." *Design Studies*, årgang 20, nr. 6, 1999, side 518-519

3 Claude Lévi-Strauss, *Den ville tanke*. Fagernes: Spartacus Forlag 2002, side 41

Det er lite spor av nostalgi i brikolørens metode. Oppmerksomheten er rettet mot samtidig relevans. Men utgangspunktet er aldri å bryte med det eksisterende. Når nye behov eller problemer i like stor grad kan løses på ulike måter, som det kan løses optimalt, har brikoløren vendt seg til det han allerede har, for valg av løsning. Denne tilnærmingen skiller ham fra ingeniøren.

Grunnen til at vi plukker ned det omtalte huset, er at det nå skal settes opp et nytt hus her. Passivhuset kommer i ferdige moduler, med båt fra Tyskland. Det eneste som må gjøres i forkant, er å planere tomta flat. Dette er ingeniørens hus. Også dette huset er et formsvar med fokus på samtidig relevans, men der brikoløren henvender seg til sine eksisterende omgivelser, har ingeniøren, som vitenskapsmann, stilt sine spørsmål til universet. Naturligvis har også ingeniøren sine konserverende begrensninger, "begrensningene som oppsummerer et sivilisasjonsstadium", som Lévi-Strauss uttrykker det, men forskjellene i brikolørens og ingeniørens hus blir reell da ingeniøren "alltid søker å åpne en vei og nå utover dem, mens brikoløren enten frivillig eller av tvang forblir innenfor dem".³

Ola Sendstad er arkitekt og redaktør av FLETTVERK

For 2013 og 2014 er han tildelt statens arbeidsstipend for yngre nyetablerte kunstnere. FLETTVERK er en del av dette arbeidet.

Når vi plukker av tømmermannskledningen på det gamle huset avdekker vi store råteskader i lafteknutene. Tidligere må novene ha hatt utstikkende laftehoder. Dette er gunstig fordi fukt, som trekker inn i endeveden får tørke ut. Når ny kledning ble lagt, en gang på 1960-tallet, har disse blitt kappet av slik at huset fikk rette hjørner. Fukt er blitt innestengt og tømmeret har råtnet. Slike feil gjør ikke ingeniøren. Hans hus har åpenbare fordeler knyttet til forutsigbarhet - forutsigbarhet for beboer, for en eventuell annen eier, for arkitekter og for myndighetene. Ingeniørens hus kan standardiseres og masseproduseres. Ingeniøren har til en hver tid det mest optimale svaret på en virkelighet som er et tabula rasa.

Brikoløren har ingen blanke ark. For ham finnes bare tilpasning. Brikoløren gjør feil, men er det noe som ikke fungerer prøver han videre. Slik fortsetter prosessen. På denne måten har også brikolasjen en forutsigbarhet, så lenge den opprettholdes. Brikoløren blir aldri ferdig med huset sitt. Han ser ikke på forming av sine omgivelser som noe som kan bli "ferdig", hverken konkret som en frossen løsning, eller abstrakt etter et perfekt konsept. Han bebos omgivelsene gradvis. Huset vi plukker ned er ikke brikolørens hus. Han har for lengst flyttet ut. Vi sitter igjen med sporene etter en viktig holdning. En holdning som gjennom bruk fremmer gradvis foredling mot stadig mer tilpassede løsninger. Uten brikoløren er ingeniørens hus på sitt beste rett før det bebos.

Neste side:
Nina Torp
UR-FORM #2
2014 © Nina Torp / BONO

